

Mennesket blir til i møte med hverandre
og den verden som omgir dem

Virkeligheten

Alt vi tar for gitt, *virkelig, rasjonelt* eller *godt* – alt vi holder kjært – har sin opprinnelse i prosesser som inngår i våre relasjoner.

Som en følge av dette, er *våre verdener* og *våre tradisjoner* holdt sammen av *ikke noe sterkere* enn det vi har felles, det vi *sammen* deler. Og disse relasjonene er sårbare.

Noen få ufine eller uakseptable ord er nok til permanent ødeleggelse av et forhold. Vennskap, familier og organisasjoner kan lide og til og med dø som resultat av noen få uheldig - eller dårlig valgte – ord.

I vår tid beveger vi oss bort fra Opplysningstidens tro på kraften i individuell fornuft informert av empiriske fakta og individualistisk forståelse av kunnskapsutvikling – til en sosial forståelse av kunnskapsutvikling og et relasjonelt selv.

Virkeligheten består av multiple inter-subjektivt skapte verdensanskuelser

Mange av oss har i dag *forlatt* den tyske idealismens utgangspunkt i *bevissthetsfilosofien*, som postulerte *et på forhånd eksisterende subjekt som konstituerer seg selv og sin verden*.

Descartes ⁽¹⁵⁹⁶⁻¹⁶⁵⁰⁾ «cogito ergo sum» er forlatt. Det privater, autonome mennesket, som bare selv har tilgang til sin egen bevissthet er forlatt. Det tenkende jeg'et ^(cogito) som en mente fantes før handlingen, og som frembragte – gjennom sin egen bevissthet – både seg selv og kunnskapen om objektet eller objektverden er forlatt, av de som samarbeider dialogisk i vår pluralistiske-, multikulturelle verden preget av on-line og global kommunikasjon og informasjonsutveksling gjennom internett og andre digitale medier.

I dialogfilosofien erstattes den subjektive bevisstheten med den intersubjektive relasjonen.

Det er gjennom, og i, relasjonen at jeg'et blir til.

Dialogfilosofien erstatter bevisstheten som grunnleggende kategori, med språk og Kommunikasjon. Språket er pr. definisjon intersubjektivt. Følgelig tar dialogfilosofien sitt utgangspunkt i det sosiale mennesket. Mens bevissthetsfilosofien har sitt utgangspunkt i det individuelle, ennå ikke sosiale mennesket.

Det er de samme fysiske impulser som treffer
mor og barns øyne. Men ser de det samme?

Krisesenteret i Vestfold - Dolven - 18. august 2017
TK Lang

Språk

"Språk er redskapet foreldre bruker til å organisere sine tanker om verden, og når de lærer barna sine å snakke, overfører de disse organiserende mønstrene:

prosessen vi vanligvis omtaler som 'å lære å snakke' er i virkeligheten å lære å tenke."

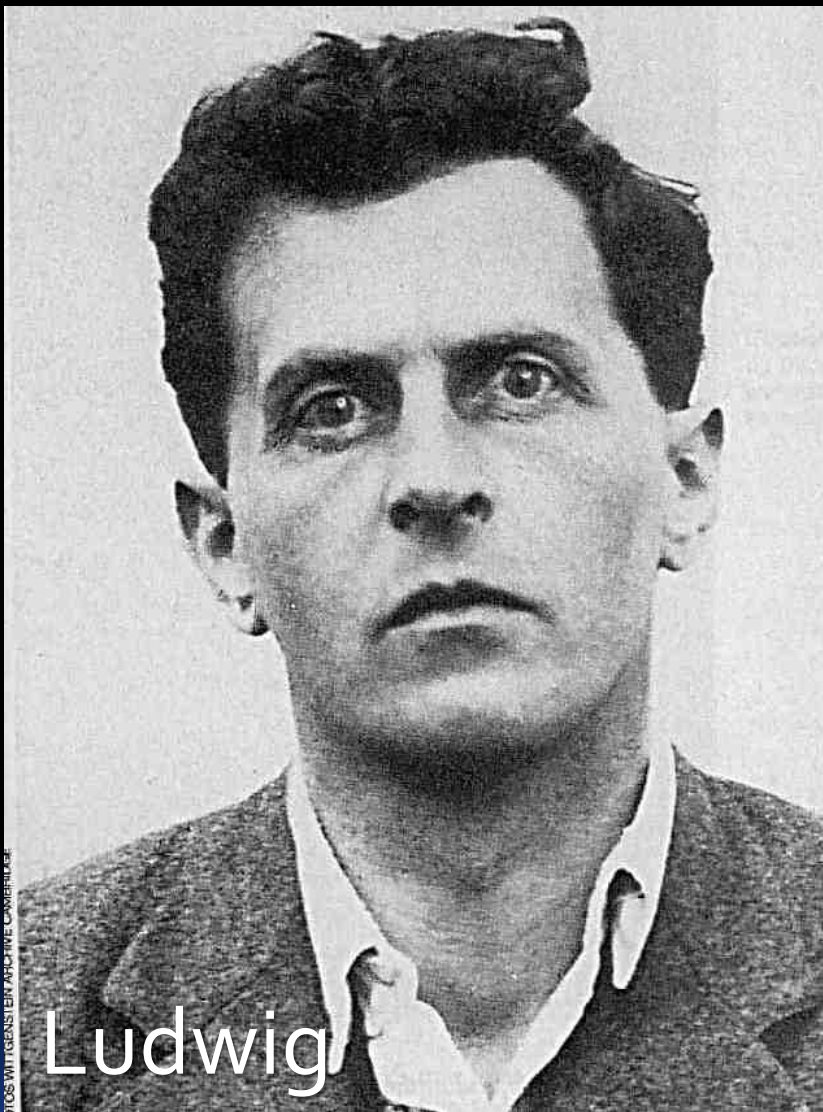
Michael Holquist (2005). Dialogism, s 80
(Min oversettelse)

«Vi er de stemmene som har tatt bolig i oss»

Mikhail Bakhtin (1895–1975)

Ingrid, 3 1/2 år,
vinger fra samvær hos far
Far har tidligere utøvd
elektronisk kontroll og psyk. vold
mot mor.

"Han bestemmer over meg!
Han bestemmer inni meg!
— og det behøver han ikke."

Ludwig

Wittgenstein

(1889-1951)

Språkets dobbelthet: "fengsel" (Heidegger)

Vi er fanget i en språklig gitt virkelighet. Et *bilde* holder oss fanget. Og vi slipper ikke ut av det, for det ligger i språket vårt som tilsynelatende gjentar det for oss ubønnhørlig. Vår forstand er forhekset "ved hjelp av midlene i språket vårt," sier Wittgenstein. Ordene styrer vår måte å erfare verden på. Språket er virkelighetens grense.

Wittgenstein: Filosofiske undersøkelser (1953), § 115 og § 109.

Å samtale er å skape

«Den første som gjerdet inn et jordstykke og fikk det innfallet å si: Dette er mitt, og fant mennesker som var enfoldige nok til å tro det, var egentlig grunnleggere av borgersamfunnet.»

Jean-Jaquet Rousseau (1712-1778)

Gjennom kommunikasjon skapes Forståelse og Virkelighet

"Hvad jeg i ensom besindelse når, er – hvis det står alene – ufuldbyrdet.

Det, der ikke virkeliggjøres i kommunikation, er endnu ikke; det, der ikke i sidste instans bygger på den, er uden fast grund. Sandheden begynder først, hvor to er sammen."

Karl Jaspers: Hvad er filosofi, 1965, s. 93

Karl Jaspers
(1883-1969)

Problemer

Anliggender som bringes inn i terapi eller veiledning er den enkeltes.

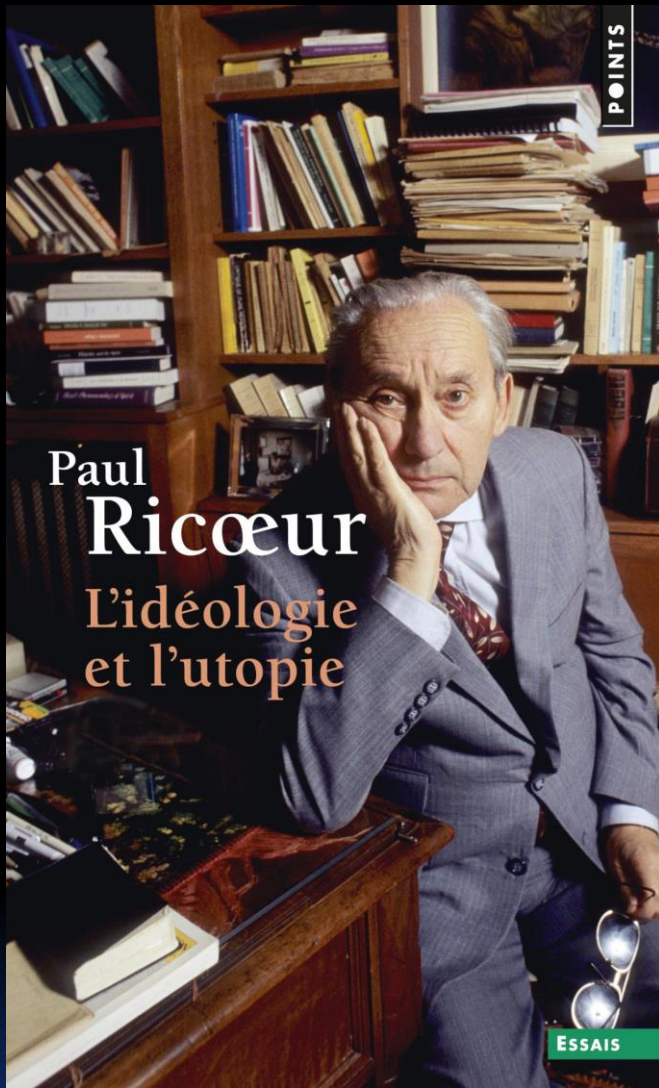
De inngår samtidig i politiske, kulturelle og moralske systemer for dem som deltar i dem. Konteksten er der først med sine virkelighetsdefinerende begreper og verdibaserte perspektiver.

Problemer snakkes sanne og eksisterer så lenge det fortsatt er meningsfullt å snakke om dem som problem.

Problemer løses gjennom dialoger (colaborative therapy), uten privilegert ekspertkunnskap, med en ikke-vitende grunnholdning om hva som er best eller riktig for den andre.

Enten finner vi ut av hva vi gjør i forhold til det som snakkes om som et ytre, objektivt problem; eller vi snakker oss frem til et perspektiv som gjør at det som snakkes om, ikke lenger kan snakkes meningsfullt om som et problem.

Problemet opphører da å eksistere. Når det skjer, går også det problemdefinerende systemet i oppløsning, det såkalte språkssystemet.

1913 - 2005

Fortelling

"We tell stories because in the last analysis human lives need and merit being narrated. This remark takes on its full force when we refer to the necessity to save the history of the defeated and the lost. The whole history of suffering cries out for vengeance and calls for narrative."

Paul Ricoeur Time and Narrative Vol. 1 (1984) s.75

A woman in traditional African attire, including a headwrap and beaded necklace, stands in a savanna landscape. She is holding a long, thin stick. In the background, there is a large, prominent rock formation under a blue sky with scattered clouds. The foreground is filled with dry, golden grass.

Historier havde reddet hendes kærlighed, og historier reddede hendes liv, efter at katastrofen havde ramt hende. «Alle sorger kan bæres, hvis man sætter dem ind i en historie eller fortæller en historie om dem.» Historien afslører meningen med det, der ellers ville forblive en ulidelig række af rene hændelser eller tilfældigheder.

Hannah Arend: «Isak Dinesen» (1968) i: Eksistens og Religion. 2012 s.161

Mennesker skaper sine liv men ikke under vilkår som de selv har valgt

... det som människor förutsätter är sant har en tendens att bli sant som en konsekvens därav (mer exakt: som en kumulativ konsekvens av deras handlingar). När människor säger: «det finns inte något alternativ till X» förflyttar X sig från handlingens till «handlingsvillkorens» territorium. När människor säger «det finns inget att göra», finns det förvisso inget de kan göra.

... Levda liv och berättade liv är därför nära förbundna med och beroende av varandra. Man kan paradoxalt nog säga att de historier som berättas om livet griper in i de levda livet innan dessa har levts så att de kan bli stoff för berättelser.

... Livshistorierna styrs uppenbarligen av den blygsamma ambitionen att («i efterhand», «efterklokt») ingjuta en «inre logik» och mening i de liv som de berättar om. Den kod som de medvetet eller omedvetet följer formar de liv som de berättar om lika mycket som den formar deras berättelser och valet av skurkar och hjältar. Man lever sitt liv som en historia som ännu inte har berättats, men det sätt på vilket den historia som förhoppningsvis kommer att bli berättad vävs i hop bestämmer vad det blir för teknik som livstrådarna spinns i hop med. Gränsen mellan «bakgrund» och «handling» («struktur» och «handlingsförmåga») kan sägas vara den mest omstridda av de gränser som ger form åt livsvärldskartan och därmed indirekte åt levnadsbanorna.

Hans Skjervheim
(1926 - 1999)

"Å forhalda seg til seg sjølv, å stå i forhold til seg sjølv, inneber at ein fortolkar seg sjølv og sin plass i verda. Men denne sjølvfortolkinga er ikkje noko utvendig forhold til det mennesket er; sjølvfortolkinga er konstituerande for det mennesket eigentlig er, mennesket er på ein viss måte si sjølvfortolking."

Hans Skjervheim. Mennesket. 2005, s. 95

I møte med «den andre» er kunsten å bli i «det sagte» ut fra forståelsen av at:

"Der Mensch ist was er sagt"

Martin Heidegger
(1889-1976)

"... sproget taler i os, vi er undersatet af sprogvæsenet, ... [og det] i en sådan grad, at vi ikke ved hvad vi mener, før vi hører hvad vi selv siger. ...; vi er overgivet til en lytten. At tænke er at lytte, ..., vi ser i virkeligheden med øret, for det er jo sproget, der kommer med alting til os. "

Når mennesket undrer seg, Birgitte Rahbek , 1995, s.410-412

Er du og farmor Wike gamle?
- Jeg er eldre
= Du ser ikke gammel ut
= og du er veldig snill også
: og når jeg sier det hører
hjemmen min det
hjemmen tenker det først
og så sier mamma ordene
når jeg sier ordene,
da forstår hjemmen det
→ sånn er det.

Sindre, 5 år

Om kommunikasjon og mening

- En persons ytringer har ingen mening i seg selv.
- Den potensielle mening blir virkelig meningsfull gjennom supplerende handling. («språkspill»)
- Ethvert supplement (eller handling- og supplement) er igjen en mulighet for videre suppleringer.
- Meninger er underlagt kontinuerlig re-konstruksjon som følge av stadig utvidet omfang med suppleringer.
- Samtidig som relasjoner stadig i større grad koordineres (ordnes), så utvikles ontologier ("sånn er det") og deres konkretiseringer i handlingsmønstre, dvs. strukturer. («Livsformer»)

Informasjon = en forskjell
som gjør en forskjell

En forskjell = er et forhold,
eller endringer i et forhold

Lik mening => bekrefter/lite nytt utvikles

En noe forskjellig mening => i stand til å lytte til hverandre og videreutvikle

Veldig forskjellig mening => vanskelig å lytte til/avbryter/korrigerer=> ofte brudd

Hello darkness, my old friend
I've come to talk with you again
Because a vision softly creeping
Left its seeds while I was sleeping
And the vision that was planted in my brain
Still remains
Within the sound of silence

In restless dreams I walked alone
Narrow streets of cobblestone
'Neath the halo of a streetlamp
I turned my collar to the cold and damp
When my eyes were stabbed by the flash of a neon light
That split the night
And touched the sound of silence

And in the naked light I saw
Ten thousand people, maybe more
People talking without speaking
People hearing without listening
People writing songs that voices never share
No one dare
Disturb the sound of silence

Idéen lever ikke i et menneskes isolerte individuelle bevissthet

"Fools" said I, "You do not know
Silence like a cancer grows
Hear my words that I might teach you
Take my arms that I might reach you"
But my words like silent raindrops fell
And echoed in the wells of silence

And the people bowed and prayed
To the neon god they made
And the sign flashed out its warning
In the words that it was forming
And the sign said "The words of the prophets
Are written on the subway walls
And tenement halls
And whispered in the sounds of silence"

«Idéen er en levende hendelse som utspilles i det dialogiske møtet mellom to eller flere bevisstheter». (Bakhtin)

Livet leves i mellomrommet

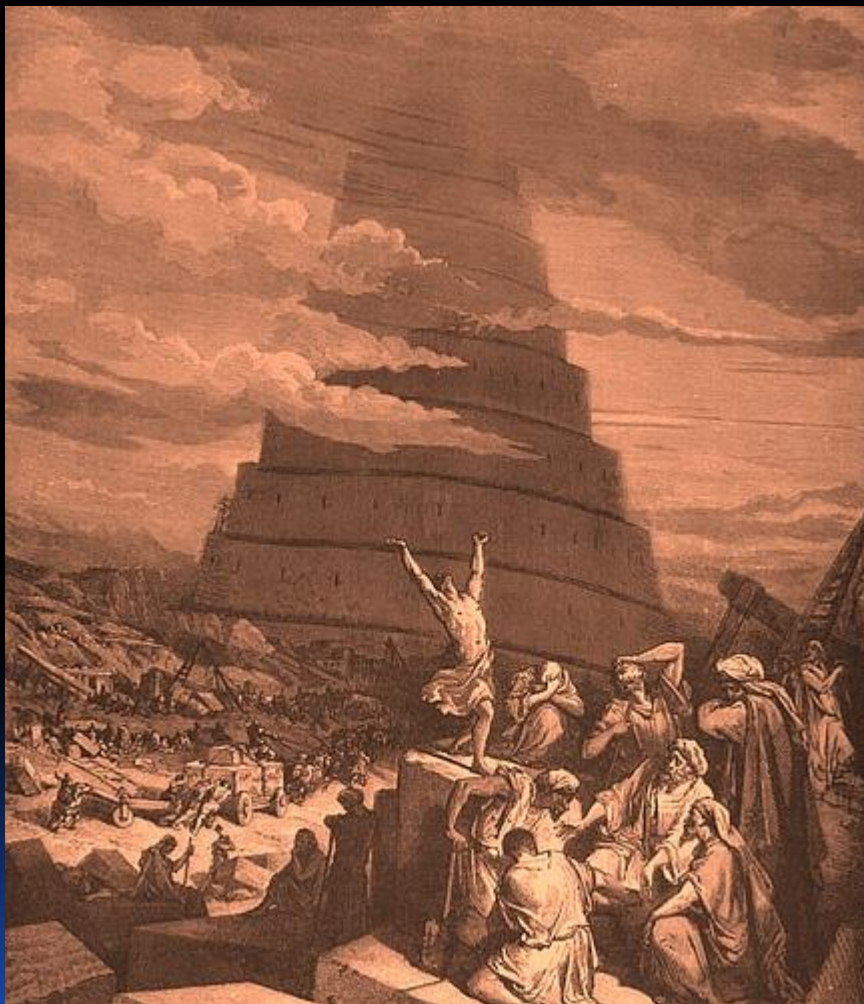
«Handling og tale beveger seg i en sfære som befinner seg mellom menneskene som mennesker. De retter seg direkte mot omverdenen, der de bringer de handlende og talende inn på banen, frem i lyset, selv når handlingens og talens ærend er helt og holdent 'objektivt', ...

... det som *inter-est*, som ligger imellom og skaper relasjoner, det som på samme tid både forbinder og skiller menneskene. Nesten all handling og tale angår dette mellomrommet, som er forskjellig for alle menneskegrupper, slik at vi som oftest samtaler med hverandre *om* noe, ...»

Hannah Arendt (1906-1975) Vita Activa, 1958/1996 s. 184f

Ethvert kulturfellesskap (f.eks. et *krisesenter*)
utgjør et *definisjonsfellesskap* og et *handlingsfellesskap*

Ludwig Wittgenstein (1889-1951)

Språk og «Språkspill»

Hele jorden hadde samme språk og samme ord ...
De sa til hverandre: "Kom så lager vi ..."

HERREN sa: "Se, de er ett folk og ett språk har de alle.
Og dette er det første de gjør! Nå vil ingen ting være
umulig for dem, uansett hva de bestemmer seg for å
gjøre. Kom la oss stige ned og forvirre språket deres ..."

1. Mos 11, 1+3+6

Språkspill

Å lære et fag, en profesjon, er ensbetydende med å lære seg å beherske det språket fagmiljøet bruker, og å mestre handlingene, dvs. den praksis, som dette språket er vevd inn i. Ethvert fagmiljø utgjør et kulturfellesskap som jeg blir en del av, som fagperson, i samme grad som jeg behersker fagspråket og den praksis det er knyttet til, i dette miljøet.

4 TYPER KUNNSKAP:

Rasjonell kunnskap: - Fattes m/ fornuften

Praktisk/Teknisk kunnskap: - Vite hvordan mestre

Relasjonell kunnen: - Hvordan en skal finne sin plass i forhold til andre

Kroppslig kunnen: - Fornemme, dvs. reaksjonene ens egen kropp gir i ulike situasjoner. => gjør at vi føler at «her er det noe» uten at vi nødvendigvis vet hva det er.

Kommunikasjonsteori

Watzlawick, Beavin og Jackson: *Pragmatics of Human Communication* (1967)

Axiom 1: « En kan ikke ikke-kommunisere »

Axiom 2: « Enhver kommunikasjon har en innholds side og en relasjons side der den sistnevnte klassifiserer den førstnevnte og er derfor en metakommunikasjon »

Axiom 3: « Karakteren på forholdet mellom de kommuniserende avgjøres av måten de punktuerer (tegnsetter/bryter opp & aksentuerer/understreker) kommunikasjonen mellom seg »

Axiom 4: « Mennesker kommuniserer både digitalt og analogt. Digitalt språk har en veldig komplisert og sterk logisk syntax (måten ord settes sammen til f.eks. setninger), men mangler adekvate uttrykk når det gjelder relasjoner, mens analogt språk besitter disse uttrykkene, men har ingen adekvat syntax for forholdets klart uttrykte karakter »

Axiom 5: « All kommunikatív utveksling er enten symetrisk eller komplementær, avhengig av om de er basert på likhet eller forskjellighet »

Idéen (vår referanseramme) er en levende hendelse som utspilles i det dialogiske møtet mellom to eller flere bevisstheter.

Dette opplever vi i veiledning der vi arbeider utfra det dialogiske paradigmes språkanalytiske relasjonale utgangspunkt:

Det starter med «handling» og «fortelling om handlingen». Og handlingen blir en «bevisst» faglig og etisk handling, gjennom refleksjon i veiledningen sammen med andre.

I veiledning blir jeg bevisst **hvordan jeg fremtrer** på hverdagens scener og oppleves av andre; Jeg blir bevisst mine **intensjoner**, mine **målsetninger**, mine **middel** og de eventuelle **konsekvensene** av det jeg gjør; og jeg får gjennom dialog med kollegaer **styrket, korrigert** eller **kritisk utfordret** mine forestillinger om hva som er rett å gjøre.

Fremtredelsesrommet

«Menneskene viser gjennom handling og tale hvem de er, de viser aktivt det unike ved sitt personlige vesen, trer liksom inn på verdens scene,.. Til forskjell fra «hva» man er, til forskjell fra de egenskaper, begavelsene, talentene og defektene vi har... står det i egentlig forstand personlige «hvem» man er utenfor vår kontroll ... dette «hvem» som viser seg så entydig og umiskjennelig for omverdenen, ... forblir skjult for nettopp seg selv.»

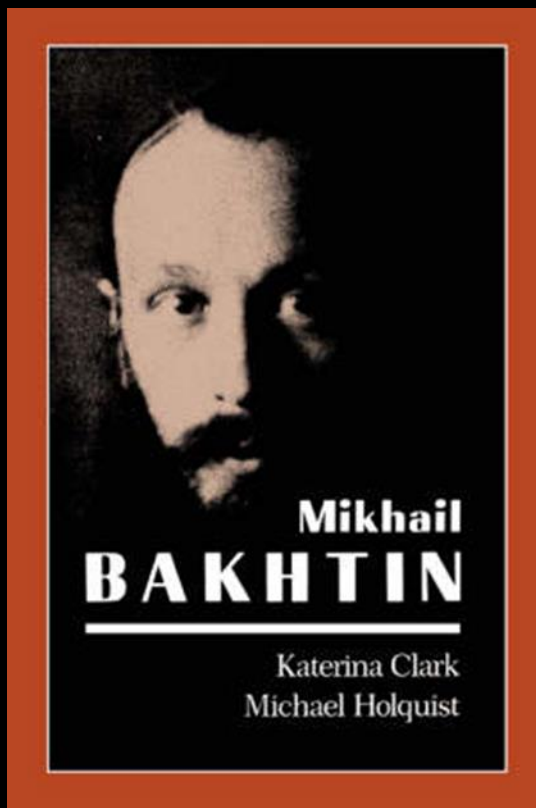

Hannah Arendt
(1906-1975)

“Den avslørende kvaliteten ved tale og handling, at den ut over det som blir omtalt og det som blir gjort, også viser den talende og den handlende selv...”

“... ingen vet hvem man egentlig åpenbarer når man i handling og tale uvilkårlig “med-”åpenbarer seg selv. Denne risikoen, å tre frem som en “noen” i et fellesskap, kan bare den ta, som er rede til å eksistere i dette samværet også i fremtiden, det vil si den som er rede til å bevege seg blant sine like i et fellesskap, til å si hvem han er og til å gi slipp på den opprinnelige fremmedheten som han som nykomling ble født inn i verden med.»

Vita Activa - Det virksomme liv, 1958/No 1996, ss.176-250

Nonsufficiency, the impossibility of the existence of a single consciousness. I am conscious of myself and become myself only while revealing myself for another, through another, and with the help of another. The most important acts constituting self-consciousness are determined by a relationship toward another consciousness (toward a thou). Separation, dissociation, and enclosure within the self as the main reason for the loss of one's self. Not that which takes place within, but that which takes place on the boundary between one's own and someone else's consciousness, on the threshold...

Dostoevsky asserts the impossibility of solitude, the illusory nature of solitude. The very being of man (both external and internal) is the deepest communion. To be means to communicate. Absolute death (non-being) is the state of being unheard, unrecognized, unremembered. To be means to be for another, and through the other, for oneself. A person has no internal sovereign territory, he is wholly and always on the boundary; looking inside himself, he looks into the eyes of another or with the eyes of another.

... I cannot manage without another, I cannot become myself without another (in mutual reflection and mutual acceptance). Justification cannot be self-justification, recognition cannot be self-recognition. I receive my name from others, and it exists for others (self-nomination is imposture). Even love toward one's own self is impossible.

Problems of Dostoevsky's Poetics (1999) s. 287 f.

Selvbevissthet

«Jeg er bevisst meg selv og blir meg selv bare når jeg avslører meg for en annen, gjennom en annen, og med en annens hjelp. De viktigste handlingene som konstituerer selv-bevissthet er bestemt av en relasjon til en annen bevissthet (i forhold til et Du).

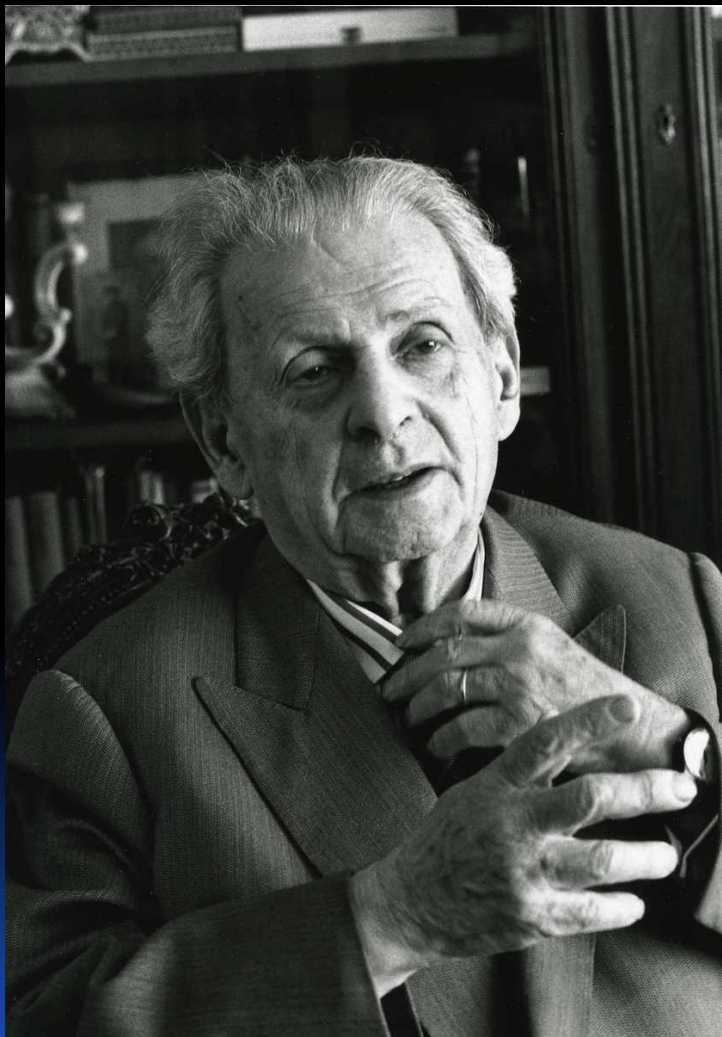
Mikhail Bakhtin
(1895-1975)

Separasjon, dissosiasjon og innelukkethet i selvet, er hovedårsak til tapet av ens selv. Ikke det som finner sted inne i, men det som finner sted på grensen mellom ens egen, og en annens bevissthet, på selve terskelen... Å være er å kommunisere... Å være til betyr å være til for en annen og gjennom den andre, for en selv. »

Problems of Dostoevsky's Poetics. 1984, s. 287
(Min oversettelse)

Profesjonalitet i møte med den andre medfører

Selvrefleksjon

«Men når nu jeg'et står ansikt til ansikt med den Andre, bliver forholdet et andet; det bliver kritisk i forhold til sig selv. Dermed vender det sig indad, ikke for at indrette sig hos sig selv, men `som en fremmed, der jagtes lige til sit hjem, anklaget for sin identitet...´»

Peter Kemp .Lévinas. 1992 s. 71

Emmanuel Lévinas
(1906-1995)

Jeg er meg + Mitt bilde

Som enhver person, er kollegaen min *bærer av sitt bilde* som bare vi andre ser.

Samtidig er kollegaen min alltid også *det som er å være* ham eller henne. For å kunne vite hva det er, må vi *være* den andre, ha den andres kropp og livshistorie. Å dele en annens eksistens er ikke mulig.

M.a.o. kan jeg bare lære den andre å kjenne, få et innblikk i hva det er å være den andre, gjennom at den andre lukker meg inn i sin verden.

Dette er bare mulig gjennom språket, gjennom dialogen. Vi må snakke sammen. Snakker du med kollegaene dine? Lukker du dem inn i din verden? Utforsker du *deres virkelighet*?

Den andre = En fremmed

Å forholde deg til et annet menneske, meg, som om bildet du har av meg er sant, er å gå glipp av meg.

Det som karakteriserer et bilde, er nettopp bevisstheten om at den, som avbildes, ikke selv er tilstede i bildet. Mona Lisa er ikke tilstede i bildet av Mona Lisa

Jeg, som ethvert annet menneske kan bare møtes ansikt til ansikt, som en fremmed, alltid mer, noe annet, enn det bilde du har dannet deg av meg. Hver gang vi møtes, står vi overfor hverandre som en vi ikke vet hvem er, og vi blir til den vi viser oss som, i responsen på hverandre.

Den andre, kan ikke tas for gitt. Ikke forutsees, eller subsummeres under en kategori.

Jeg kan ikke si «hvem» jeg er, bare «hvordan» det er å være meg, eller «hva» jeg gjør.

Når vi – i måten de(n) andre ser oss på – ikke kjenner oss sett som den vi selv opplever å være - utløser det protest i oss og eventuelt «kamp» for å overbevise om at vi ikke er den vi blir sett som.

Å holde et menneske fast i det bilde vi har av det, blir følgelig å øve vold på hva det mennesket er.

Tilsvarende blir det respektløst av meg overfor de(n) andre om jeg insisterer på at jeg er den jeg er, og ikke tar på alvor det bilde, den opplevelsen, de andre har av meg. For ganske riktig er jeg den jeg kjenner at jeg er. Men så er jeg også mitt bilde som jeg selv ikke ser, men som de andre ser!

Effektiv kommunikasjon forutsetter en dyp gjensidig felles forståelse av «hvem er du» og «hvem er jeg»

Profesjonsutøveren

Profesjonsutøveren er en person med fag- og profesjonsspesifikk kunnskap og kompetanse, som har en rolle ut i fra en kontrakt, eller innen en organisasjon som gjennom arbeidsavtale og instruks, nærmere har definert hvilke oppgaver som tilligger rolleinnehaveren å løse, og hvilke faglige og yrkesetiske standarder som forventes innfridd.

I tillegg til kompetanse til å løse bestemte oppgaver, må profesjonsutøveren forstå sin egen rolle som del av et større system.

Profesjonalitet

En måte å tenke om profesjonalitet på, kan være å se på hvor effektivt og hvor vellykket en person fungerer i sin yrkes-utøvelse.

Det å vise seg som dyktig, kompetent, og i stand til å håndtere stress, ivareta tilfredsstillende forhold til andre, leve et selvstendig liv, og være i stand til å "hente seg inn igjen" etter vanskelige situasjoner, er alle tegn på profesjonalitet.

Kulturelle forskjeller, individuelle vurderinger og konkurrerende faglige teorier vil selvfølgelig alltid påvirke hvordan en definerer profesjonalitet.

Mellomrommet

Handling og tale foregår i veven av relasjoner mellom mennesker, som på sin side har oppstått av det som er gjort og det som er sagt, og må ha en jevn forbindelse med denne veven.

Et menneske i relasjon til et annet har veldig begrenset kontroll over hva som skjer i det forholdet.

Han/hun er en del av en to-person enhet, og kontrollen en hvilken som helst del har over helheten den inngår i, er strengt regulert og begrenset.

«Helheten er alltid i et metaforhold til sine deler.»

(Gregory Bateson, Steps to an ecology of mind, 1972 s.267)

Mikhail Bakhtin (1895-1975) viser i sitt hovedverk om Dostojevskij's poetik (Problems of Dostoevsky's poetics. Manchester, 1984) til at:

Det vi kaller **referanseramme**, eller et **meneskes virkelighetsoppfatning**, kaller Dostojevskij en «**idé**», og den er **av natur dialogisk**.

«**Idéen lever ikke i et menneskes isolerte individuelle bevissthet** – forblir den værende der, så forkommer den og dør. Idéen begynner først å leve, dvs. ta form, utvikles, finne og fornye sitt språklige uttrykk, frembringe nye idéer, når den inngår i vesentlige, dialogiske relasjoner med andre fremmede idéer.

Den menneskelige tanken blir til ekte tanke, dvs. til idé, bare gjennom den levende kontakten med en fremmed tanke, kroppsliggjort i en fremmed stemme, dvs. i en fremmed og i ord uttrykt bevissthet. **I dette kontrapunktet mellom stemmer-bevisstheter fødes og lever idéen.**» (s. 88)

Takk for oppmerksomheten!

Krisesenteret i Vestfold - Dolven - 18. august
TK Lang